

İRAN'IN İRAK DIŞ POLİTİKASININ İNSANDAN-İNSANA YÜZÜ KASIM SÜLEYMANİ

Araştırma Makalesi

Mustafa DİNÇER¹

Özet

Bu makalede İran dış politikasının önemli araçlarından biri olan insandan-insana ilişkilerde sembol ismi Kasım Süleymani (Süleymani) ve onun Irak'ta DEAŞ ile mücadeledeki faaliyetleri ele alınacaktır. Süleymani'nin resmîyette İran diplomasisinde bir yer tutmayan Devrim Muhafızlarının dış operasyon birimi olarak kabul edilen Kudüs Gücüne komuta eden bir komutan olmasına rağmen Irak'ta, İran dış işleri bakanlığı ve diplomatlarından daha etkili bir figürdür. Irak ile ilişkilerde kendi bireysel ilişkileri ve kişisel özellikleri Tahran'ı, Bağdat'ta ki söz sahibi başkentlerden biri yapmıştır. Bu çalışmada Süleymani'nin İran diplomasisindeki bu ağırlığı ve arkasındaki asıl güç açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İran, Irak, Kasım Süleymani, Dış Politika, DEAŞ.

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens. Doktora Öğrencisi, mdincer13@hotmail.com, ORCID: [0000-0001-5369-5633]

DOI: <http://doi.org/10.37460/j.2636-7823/2020.3.2.03>

Makale Gönderim Tarihi: 29.09.2020

Makale Kabul Tarihi: 06.11.2020

QASEM SOLEIMANI, HUMAN TO HUMAN FACE OF IRAN FOREIGN POLICY TO IRAQ

Research Article

Mustafa DİNÇER

Abstract

Qasem Soleimani has been accepted one of the important figures of Iran's foreign policy and known as the symbol of human-to-human relations in Iran's foreign relations. His recent activities as in the case of the fight against ISIS in Iraq proved his prominence that needs to be analysed. Although Soleimani is commander of the Quds Force, which is officially recognized as the foreign operations unit of the Revolutionary Guards, his activities get ahead of state-to-state relations based on classical diplomacy. Based upon his personal characteristics and individual relations with Iraqi actors, Soleimani is a more influential figure than the Iranian diplomats in Iraq. Moreover Soleimani-oriented strong ties enabled Tehran to be one of the most dominant capitals in Baghdad. This study will try to explain Soleimani's power in Iranian diplomacy and his main power sources after the conflict with ISIS.

Keywords: Iraq, Qasem Soleimani, Foreign Policy, ISIS.

GİRİŞ

İran İslam Devrimiyle birlikte İran siyasal sisteminde ikili bir siyasi yapı oluşturmuştur. Bu siyasi yapının bir tarafında Rehber diğer tarafında Cumhurbaşkanı bulunmaktadır. Siyasi yapıdaki bu oluşumdan İran dış politikası da etkilenmiş farklı dış politikaların farklı aktörler tarafından başka araçlarla yürütüldüğü bir yapı algısı oluşmuştur. Cumhurbaşkanı ve Dış İşleri Bakanlığı klasik diplomasiyi yürüten organlar gibi çalışırken birde özellikle Rehberle bağlı aktörlerin yürüttüğü kişisel ilişkilerin öne çıktığı insandan-insana yürütülen dış politika olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada kullanılan insandan-insana ilişkiler kavramıyla ele alınan dış politikanın sahada diplomatik normların dışında unsurların da kullanıldığı ilişkilere ve kabiliyetlere dayalı politikayı ifade etmektedir. Bu yönüyle İran Dış İşleri Bakanlığı, dış ilişkilerin devletten-devlete yönüyle yükümlü bir organ görüntüsü ortaya koyarken Devrim Muhafızları, İran Vakıfları, Hizbullah Örgütü gibi devrim sonrasında oluşmuş çevre veya kurulmuş olan kurumların oluşturduğu farklı yapıların özellikle başka Müslüman ülke vatandaş ve sivil kurumlarına yönelik yürüttükleri faaliyetleri ifade etmektedir.

Bu faaliyetler sadece sosyal alanlarda olmamakta propagandadan, finansal, askeri yardımlara ve siyasi ittifaklara kadar farklı alanları kapsayan yönü de bulunmaktadır. Bu aktörlerin sahip olduğu etkinlik İran'ın dış politikada takip edeceği yol konusunda ve karar süreçlerinde etkili olmalarını da sağlamaktadır. Hatta bu aktörler İran dış politikasının bu ülkelerde yürütülmesi noktasında Dış İşleri Bakanlığının da önüne geçebilmektedir. Bunu gösteren en güzel örnek 2014 yılının Şubat ayında Münih Güvenlik Konferansı'nda Suriye konusunda işbirliği meselesi açıldığında, Amerikalı mevkidaşı John Kerry'e İran Dışişleri Bakanı Zarif tarafından Suriye politikasını bakanlığının değil daha farklı aktörlerin yönettiğidir. Zarif'in burada kast ettiği güç Devrim Muhafızları, Süleymani ve hepsinin arkasındaki asıl güç İranlı muhafazakarlar ve Rehber Ali Hamaney'dir (Rehber) (Akbarzadeh ve Conduit, 2016:9).

1. Süleymani ve İran Dış Politikası

Süleymani ismi, İran'ın bölgesel dış politikası dendiğinde, son on yılda en sık duyulan isimdir. Kasım Süleymani, Kudüs Gücünün efsanevi komutanı, İran'ın kişisel ilişkilere dayanan ve insandan-insana yürütülen dış politikasının en önemli figürlerindedir. Süleymani'nin bu başarısı birçok kişi ve ülkenin ilgisini çekmiş hakkında makaleler yazılmıştır. Genelde bu çalışmalar Süleymani'nin şöhretini daha da arttırmış onu İran'ın bölgeye yönelik dış politikasının vücut bulmuş hali olarak gösteren popüler bir figür haline getirmiştir. Süleymani, İran'ın bölgesel gücünün bir sembolü olmuştur. İran'da ise bir halk kahramanına dönüştürülmüş ve "Direniş Cephesini" birleştiren biri olarak övülmüştür. Devrim Muhafızlarına bağlı olan Kudüs Gücü'nün komutanı olmasına rağmen Devrim Muhafızları komutanı Orgeneral Muhammed Ali Caferi'den daha fazla tanınmaktadır (Zimmit, 2015:44).

Süleymani'nin tanınması ve dış politikada etkisi ABD'nin Irak işgali sonrası ve DEAŞ ile mücadele dönemlerinde zirveye çıkmıştır. İran yönetiminin en tepesi tarafından hizmetlerinden dolayı ülke içerisinde yükseltilebilecek en yüksek mertebeye yükseltilmiştir. Hamaney, 2005 yılında Kerman eyaletinde şehit ailelerine yaptığı konuşmada Süleymani için "yaşayan şehit" demiştir. Süleymani, İran'ın en yüksek siyasi otoritesinin övgüsünü bu derecede kazanmasında Irak, Suriye gibi yakın çevreye yönelik dış politikada bir diplomata veya dış işleri bakanına kıyasla daha fazla aktif olmasıdır (Zimmt, 2015:44):

2. Kasım Süleymani'nin Dış Politikada Etkisinin Arkasındaki Faktörler

Süleymani'nin, İran'ın yakın bölge dış politikasında etkinliğinde ülkenin en üst mevkiini temsil eden rehberine yakınlığı ve dış politika alanında faaliyet gösteren onun sağ kolu olmasıdır. Rehberin İran dışındaki faaliyetlerini yürüten şahsi diplomatı gibidir. Rehberin ofisine doğrudan erişim avantajı ve önemli muhafazakar isimlerle olan yakın teması dikkate değer bir şekilde bakanlıklar ve kurumlar üzerinde etki oluşturabilmesini sağlamaktadır. Bir Iraklı komutanın deyimiyle, Süleymani İran'ın elinde bulunan her türlü gücü Irak'a getirebilecek yegane kişidir (Wyss, 2016:21).

Süleymani bir diplomat veya yüksek bir görevliden farklı olarak İran'ın çıkarlarını ilgilendiren bölgelerde her zaman ön saflardadır. Süleymani'nin hem bir diplomat hem de bir asker olarak faaliyetleri, Irak ve Suriye'deki iç çatışmalara aktif bir şekilde katılarak sahada faaliyet gösteren yönü ve elinde bir dürbün siperlerden çatışmaları izlerken ve yönetirken gösteren fotoğrafları sadece siyasi bilinmişliğini değil sosyal medyada hızla tanınmışlığını da arttırmıştır (Nader,2015:12).

Süleymani'nin geçmiş kariyerinin ona sağladığı tecrübeler günümüzde kariyerinde önemli bir yer tutmaktadır. İran-Irak Savaşındaki başarısı Kudüs Gücünün Ahmet Vahidi'den sonra ikinci komutanı olmasının yolunu açmıştır. Süleymani cesareti ve gözü pekliği ile 23 yaşında 41. Sarallah Tümeni komutanı olmuştur. Savaş sonrasında Afganistan sınır bölgesine yakın ve bu ülkeden gelen uyuşturucu ticaretinde önemli bir rota olan ülkenin en büyük ikinci yüzölçümüne sahip Kirman Eyaleti Devrim Muhafızları komutanı olmuştur. Bu dönemde İran için en önemli tehditlerden biri iç savaşın devam ettiği Afganistan kaynaklıydı (Bozarslan, 2017).

Süleymani bu bölgede daha sonra Kudüs Gücünün faaliyette bulunduğu diğer ülkelerde uyguladığı önemli stratejilerden olacak olan tehdidin İran topraklarına ulaşmadan bölgede yerel müttefikler oluşturularak sınırın dışında engellenmeye çalışılması stratejisini uygulayacaktır. Afganistan'da Taliban tehdidi yerel güçlerden müttefikler devşirilerek ve onlar her şekilde desteklenerek engellenmeye çalışılmıştır. İran, Afganistan'dan gelen uyuşturucu ticaretini engelleme görüntüsü altında bölgesel müttefiklerini silahlandırmış ve eğitmiştir. Süleymani, geçmişte Irak ile savaşta bu stratejiyi tecrübe etmiş Saddam Hüseyin

karşısında Irak'lı Kürt ve Şii muhalif güçlerle ilişkiler kurmuş onları Bağdat'ta ki yönetime karşı desteklemiştir (Zimmt, 2015:44).

Süleymani'nin dış politikanın sahada yürütülmesi konusunda bu kadar etkisine rağmen siyasi olarak ise tartışmalı politik meselelerde fikrini açıklamayan biri olması onun uzun soluklu olarak görevde kalmasına katkı sağlamıştır. Nükleer görüşmelerin İran ve Batı arasında devam ettiği süreçte üst düzey Devrim Muhafızları komutanlarından farklı olarak görüşmeler üzerine eleştirilerde bulunmamıştır. Bazıları Süleymani'nin sessiz kalmasının asıl nedeninin başında bulunduğu Kudüs Gücünün, Devrim Muhafızları içerisindeki benzersiz konumunu korumak amacıyla tartışmalı siyasi konulardan ve iç politik iktidar mücadelelerinden uzak tutmaya çalışmasına bağlamıştır. Onun bu tavrı İran'da ki iç siyasi dengeleri sürekli olarak gözetmeye çalıştığını göstermektedir (Zimmt, 2015:44-45).

Onun iç politikadaki dengeleri gözetken tutumu Süleymani'yi takip eden bazı araştırmacılar için dış politika karar verme sürecinde etkinliğini tartışmalı hale getirirse de, faaliyetleri ve Rehberin açık desteği Kudüs Gücünü İran'ın politikalarında bir araç olarak önemli bir aktör haline getirmiştir. Süleymani'nin gösterdiği uyumluluk, kurduğu yakın ilişkiler ve operasyonel yönü hareket alanını da esneklemiştir. Bu esneklik Süleymani'nin, Irak ordusu 2014 yılının Haziran ayında DEAŞ karşısında çöktüğünde örgütün ilerlemesinin durdurulması amacıyla yanında bir danışman ordusu ve askeri teknik yardımlarla birlikte hızlı bir şekilde Irak'a gelmesini sağlamıştır.

3. Süleymani'nin ABD'nin Irak İşgali Sonrası Faaliyetleri

İran'ın Bağdat'a yönelik dış politikası sadece kişiler üzerinden yorumlanmayacak kadar kurumsallaşmışsa da aktörleri öne çıkaran şartlarda söz konusuydu. Süleymani'nin faaliyetleri onu Irak'ta ki en etkili İran devlet görevlisi yapmıştır. Fakat Irak'la ilişkilerde dışişleri bakanlığı ve hükümetin kontrolü dışında rehberin tam yetkili özel temsilcisi gibi hareket eden bir aktördü. Ortaya çıkan görüntüyse alışılmışın dışında rehberin dış politikada sadece son karar verici olarak değil, yürütülmesi konusundaki etkisini göstermesiydi.

Bu sıra dışı durum Süleymani'nin işgal sonrası Irak'ta ki ilk faaliyetlerinde ona önemli bir avantajda sağlayacaktı. Irak'ta ki ilk çalışması büyük Şii gruplar arasındaki anlaşmazlıkların geniş çaplı bir Şii iç çatışmasına dönüşmesini engellemek oldu. Irak Şiilerinin modern Irak siyasi tarihinde ilk defa bu derecede siyasi sisteme egemen olma şanslarının ortaya çıkmış olması ve Tahranın yardım sözleri Süleymani'nin işini kolaylaştırdı. Şii gruplar kendi aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara koyarak siyasi alandaki etkilerini arttırmaya çalıştılar. Süleymani bu ülkedeki güçlü bağlarını ve diplomatik yeteneklerini kullanarak 2005 yılında geçici Irak anayasasının oluşturulmasın da Şiilerin birlikte hareket etmesinde önemli bir rol oynadı. Benzer bir rolü 2007 yılında Sadr'a bağlı Mehdi ordusu ile ISCI (Islamic Supreme Council of Iraq) Türkçe ismiyle Irak İslam Devrim Konseyi'ne bağlı birlikler arasında çatışma çıktığında ve yine 2008 yılında

Irak hükümetine bağlı ordu ile Mehdi Ordusu arasında çatışmalar çıktığında ateşkesin sağlanması için aracılık görevi yerine getirerek sağladı. Bu uzlaşmalarda Tahran'ın destek ve yardım vaatleri bir araç olarak kullanıldı (Knights ve Ali, 2011:7-13).

Süleymani'nin Irak'ta ki etkinliği bir süre sonra ABD'nin dikkatini çekecek Irak'taki tüm birliklere komuta eden Amerikalı komutan David Petraus, 2010'daki bir konuşmasında Süleymani'nin konumu hakkında şunları söyleyecekti: "Herhangi bir ülkeyle ilişkileri diplomasinin geleneksel muhatabı olan dışişleri bakanlığı ile yürütmüyorsanız, işiniz zor demektir. Bizim Irak'ta yaşadığımız sorun, muhatabımızın (Süleymani ve Devrim Muhafızlarını kastederek) geleneksel bir muhatap olmamasıydı. Muhatabımız bir güvenlik aparatıydı" (Ataş, 2014). Petraeus konuşmasının devamında, Devrim Muhafızlarının desteklediği güçler vasıtasıyla Irak yönetimine ve koalisyon güçlerine karşı vekiller üzerinden savaş ve baskı yürüterek istediğini almaya çalıştığını söylüyordu.

Süleymani'nin Irak'taki faaliyetleri ve etkisi ABD açısından rahatsız edici olduğu söylenebilir fakat Tahran'ın Washington ile direkt karşı karşıya getirecek sıcak karşılaşmalardan kaçınması İran'ın faaliyetlerine direkt ABD müdahalesini önliyordu. ABD'nin Irak'ta istikrarı hala sağlayamamış olması ve nispeten göreceli bir istikrarın sağlandığı Şiilerin yoğun olduğu güney bölgelerinin çatışmanın içine çekilmesi olasılığı, Washington tarafından Tahran'ın Irak'taki faaliyetlerinin üzerine gidilmemesini sağlıyordu. Fakat İran karşısında harekete geçmek için ABD'nin elini rahatlatan bazı gelişmelerden bahsedilebilir.

2003 yılında Saddam Hüseyin'in yakalanması ve sonrasında onunla bağlantılı Sünni direnişin zayıflaması, ABD askeri yetkilileri İran'ın Irak'taki güvenlik alanındaki etkisini ortadan kaldırma çabasına soktu (www.cbsnews.com, 11.02.2007). Bu dönemde ABD koalisyon güçlerine karşı yürütülen saldırıların daha sofistike² olduğunu ve bunun arkasında İran ve vekil savaş gruplarının olduğunu ileri sürdü. ABD, 2007 yılının başlarından itibaren askeri güçleri kullanarak, İran'ın bu ülkedeki faaliyetlerinin arkasındaki kişileri deşifre etmek amacıyla Kudüs Gücü üyelerine yönelik Irak'ta operasyon başlattı. 2007 yılının sonuna kadar süren operasyonlarda Amerikan güvenlik güçleri bazı üst düzey Kudüs gücü üyelerini ölü ele geçirirken Ramazan Kuvvetleri komutanı Mahmud Farhadi, Lübnan Hizbullah'ının kıdemli bir üyesi olan Ali Musa Dakduk ve 20 civarında önemli Kudüs Gücü üyesi yakalandı. Bazı Kudüs Gücü üyeleri de yakalanmamak için Irak'taki faaliyetlerine ara vererek İran'a dönmek zorunda kaldılar (Cordesman, 2011:415).

Amerikan askeri güçleri, yakalananların Irak'ta aktif olarak faaliyette bulunan Kudüs Gücü üyesi olduklarını belirterek, onları Irak'ta mezhepsel şiddeti

² Bu dönemde yollara tuzaklanan uzaktan kumandalı bombalar değişim gösterirken geçmiştekinden farklı olarak kalın zırhlara da etki edebilen boşluklu imla haklı patlayıcılar kullanılmaya başlanmıştır.

teşvik etmekle ve Iraklı Şiiiler için İran'da eğitimleri organize etmekle suçladılar. Irak'ta Abdul Reza Şahlai, Kudüs Gücü komutan yardımcısı olduğu, Abu Mustafa El-Şeybani, Irak'taki Şii militanlara İran silahlarının tedarikini sağlayan ağır başındaki kişi olduğu, İsmail El-Lami (daha çok bilinen ismiyle Abu Dura) Iraklı Şii milis lideri olarak Irak'lı Sünni politikacılara yönelik suikast ve sindirme faaliyetlerinin başındaki aktör olduğunu ileri sürdüler (Katzman, 2010:1-11).

Aynı yıl Kerbela'da ABD askerlerine yönelik bir saldırı dikkatleri başka bir yöne çekti. ABD ve Irak askerlerinin birlikte görev yaptıkları Ortak Koordinasyon Merkezine bir saldırı gerçekleştirildi. Saldırıda 5 Amerikan askeri öldürülürken bu olayı ABD askerlerine yönelik diğer saldırılardan ayıran, saldırıyı düzenleyen 12 kişinin profesyonel bir şekilde hareket ettikleri ABD askeri üniformaları giydikleri ve Amerikan silahları taşıdıkları, ABD ordusunun kullandığı benzer araçlarla gelerek saldırdıklarının belirlenmiş olmasıydı (Cordesman, 2011:415).

Saldırganların ilk etapta öldürmek için değil kaçırmak için geldikleri önce bir ABD askerini öldürüp diğer dördünü kaçırdıkları sonra onları başka bir yerde öldürdükleri tespit edilmiştir. Yapılan saldırıda Kasım Süleymani'nin direkt bir emri veya rolü olup olmadığı bilinmemekle birlikte saldırıyı Devrim Muhafızları destekli Asaib El-Hak'ın gerçekleştirdiği iddia edilmiştir. ABD askerlerinin ilk önce kaçırılıp sonra öldürülmesinin ABD ordusunun Devrim Muhafızlarına karşı yürüttüğü operasyonlara cevap olarak yapıldığı ileri sürülmüştür (New York Times, 31.01.2007).

Gerçekleşen saldırı Irak'ta yaşananların aslında, Lübnan'dakine ne kadar benzer olduğunun göstergesiydi. Geçmişte Lübnan'da birçok batılı asker ve sivillere karşı saldırı ve kaçırma eylemleri gerçekleştirilmişti. Ayrıca farklı kaynaklar benzer bir saldırının bir yıl önce Hizbullah tarafından Lübnan sınırında İsraili sınır devriyelerine karşı gerçekleştirildiğini iddia etmiştir.

Devrim Muhafızlarının Irak'ta desteklediği Ashaip El-Hak'ın, kurulduğu 2006 yılından ABD güçlerinin Irak'tan çekildiği 2011 yılının başına kadar ABD ve koalisyon güçlerine karşı düzenlenen 6000 saldırıdan sorumlu olduğu ileri sürülmüştür. Bazı kaynaklar İranlıların sağladığı silahlarla Irak'ta Şiiilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki saldırılarda 200 civarında Amerikan askerinin öldüğünü ileri sürmüşlerdir. Bu saldırılar arasında öne çıkanlar ABD tesislerine yönelik ağır silahlı saldırılar, Koalisyon Güçlerinden İngilizlere ait bir helikopterin düşürülmesi ve mürettebatının hayatını kaybetmesi, ABD askerlerinin ve İngiliz müteahhitlerin kaçırılıp öldürülmesi, Irak Maliye Bakanına suikast girişimi gibi saldırılardır (Negahban, 2017:9).

Bunun yanında bu saldırılarda kullanılan mühimmatlar ve patlayıcıların İran'da Ahvaz ve Mehran'da fabrikalarda üretildiği belirtilmiştir. İran ise bu iddiaları reddetmiş ve asıl nedenin İran'ı bahane ederek askeri olarak Irak'a yerleşmek için ABD çabası olduğunu ileri sürmüştür (Eisenstadt, Knights ve Ali, 2011:7-13). ABD'nin İran Devrim Muhafızlarının Irak'taki şiddetin artmasında önemli bir payı olduğu suçlamalarında haklılık payı da vardır. Devrim

Muhafızlarının Iraklı Şiilere askeri desteği ülkede şiddeti arttıran bir rol oynamıştır. Bağdat Hastanesinin Başhekimisi kendisiyle yapılan bir röportajda kentin çoğunluğunu Iraklı Şiilerin oluşturmasına rağmen Bağdat morgunun çoğunluğunu Iraklı Sünni Arapların oluşturduğunu belirtmiştir. Irak'taki bu kan banyosunun arkasında farklı mezhepleri birbirine karşı silahlandıran ülkeler vardır (Cordesman, 2011:415-416).

4. DEAŞ ile Mücadelede Süleymani Etkisi

2014 yılında DEAŞ'ın (Irak ve Şam İslam Devleti) Musul'u ele geçirmesi ve gücünün artış göstermesi Süleymani'nin bu ülkedeki faaliyetlerine yeni bir boyut kazandırdı. Büyüyen DEAŞ tehdidi Irak'ta ki dengeleri tümünden değiştirirken o zamana kadar Tahran yönetiminin Irak'ta oluşturmaya çalıştığı siyasi ittifakları da tehdit eder duruma gelmiştir.

DEAŞ tehdidi İran'ı hemen harekete geçirmiş Lübnan'da Hizbullah'a bağlı El Manar TV'de yayınlanan bir haber bu hareketi açıkça göstermiştir. Haber, Süleymani'nin Musul, DEAŞ'ın eline geçtikten kısa bir süre sonra yanında Devrim Muhafızları ve Hizbullah üyesi danışmanlarıyla birlikte Bağdat'a gelerek Irak yönetimiyle toplantı yaptığını; DEAŞ'ın, Bağdat ve çevresine yönelik ilerleyişini durdurmak amacıyla Irak ordusu ve Şii Milislerin birlikte hareket etmesini içeren bir planı Irak'lı yetkililere sunduğu yönündeydi. Devrim Muhafızlarına yakın kaynaklar bu plan doğrultusunda Süleymani'nin, Bağdat'ın güvenliğini sağlamak için Samara'ya giden 125 kilometrelik yolun güvenliğini sağlanmasını temin ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Bağdat'tan, Anbar Eyaletine kadar Batı Irak'ta DEAŞ'a karşı bir saldırı hattı oluşturarak örgütün ilerleyişini durdurmuştur. Süleymani ve Irak'lı Şii milis örgütlerinin DEAŞ'ın ele geçirdiği Bağdat'ın 50 kilometre güneyinde ki Jurf El-Sakhar kasabasını Irak ordusu tarafından Aşure operasyonunu ile tekrar geri alınmasının planlamasını da önemli rol oynamıştır. Haberin verilme şekli de anlaşılacağı gibi Devrim Muhafızları ve Süleymani DEAŞ ile mücadelede fazlasıyla öne çıkarılmaktadır (Zimmt, 2015:44).

Süleymani'nin, Irak'ta ki varlığı ilginç bir koalisyon görüntüsü de ortaya koymuştur. Süleymani, Selahaddin vilayetinin Sünni kenti Tikrit'in DEAŞ'dan alınmasında Şii Milis güçleri komutanları ile birlikte (Bedir Güçleri komutanı Hadi El Ameri, Asaib El-Hak komutanı Kays El-Kazali ve Irak Hizbullah birlikleri komutanı Ebu Mehdi El-Mühendis) savaşa katılmıştır. Irak ordusu, İran destekli Şii Milisler, ABD hava gücü ve Kudüs Gücü'ne bağlı danışman sıfatındaki askerler Ortadoğu'da bir benzeri kolay kolay görülmeyecek bir koalisyon gücü oluşturarak Tikrit DEAŞ'tan geri alınmıştır (Zimmt, 2015:44).

Süleymani'nin sonraki görevi İran ve ABD liderliğindeki koalisyon tarafından yeniden organize edilen Irak ordusu için bir rüşt sınavı olan Bağdat'ın 54 km batısında bulunan ve stratejik bir yol güzergahındaki Felluce'nin geri alınmasıdır. Bu operasyon ABD desteğindeki Irak güvenlik güçlerinin bir harekatı olarak lanse edilse de İran medyasında İran'ın da katıldığı ve Şii milislerin de İran yönetimi altında önemli bir sınav verdikleri yönündedir. Sosyal medyada

Süleymani'nin Felluce'de bizzat operasyonun yönetilmesinde kilit bir rol oynadığını gösteren fotoğraflar yayınlanmıştır.

Bu fotoğraflara Irak içerisinde tepkilerin oluşması üzerine Bağdat yönetimi açıklama yapmak zorunda kalmıştır. Bağdat yönetimine göre gerçek biraz daha farklıdır. Felluce operasyonunda İran ve müttefikleri Şii milislerin Felluce şehir merkezine operasyon için girmelerine izin verilmediği, daha çok şehrin kuşatılması ve DEAŞ'ın dışarıdan ikmal yapmasını engelleyici görevler verildiğidir. Felluce merkezine operasyon için Irak merkezi yönetimine bağlı anti-terör birliklerine izin verildiği belirtilmiştir. Gerçekte olan ise Bağdat yönetiminin ifadelerine daha yakın görünmektedir (Zimmt, 2016:3-13).

Devrim Muhafızları'nın yayınlarına rağmen Süleymani'nin operasyonların yönetilmesinde etkisinin sınırlı olduğu, çatışma alanlarındaki görüntüsünün Devrim Muhafızları tarafından propaganda amaçlı olarak yayıldığı böylece hem İran içerisine hem de dışarıya yönelik mesaj vermeye çalışıldığı ileri sürülmüştür. Felluce operasyonunda, Süleymani'yi operasyonun yürütüldüğü karargahta gösteren fotoğraflarda, gözüken karargahın tüm operasyonun yönetildiği karargah olmadığı sadece Şii milislerin karargahı olduğu belirtilmiştir. Fotoğraftaki tüm komutanlar da Irak'lı Şii milis güçlere bağlı komutanlardır. Operasyonun hemen ardından Süleymani, Tahran'a geri dönerek mecliste devam etmekte olan operasyonlar ve İran'ın, Irak'taki operasyonlarda önemli bir rol oynadığına yönelik brifing vermiştir (Zimmt, 2016:3-13).

Süleymani, DEAŞ'ın durdurulması sürecinde eleştirilere rağmen sadece bir asker gibi değil bazen bir diplomat gibi de hareket etmiştir. İşbirliğini sadece Irak merkezi yönetimi ve Şii Milisler ile sınırlandırmamıştır. 2015 yılının Temmuz ayında Irak Kürt Bölgesel Yönetimi başkanı Mesud Barzani ile Erbil'de buluşarak DEAŞ'a karşı yürütülecek savaşta koordinasyon sağlamaya çalıştığı ileri sürülmüştür. Her ne kadar bu buluşmayı Mesud Barzani'ye yakın kaynaklar yalanlamış olsa da Süleymani'nin DEAŞ ile mücadelede koordinasyonun geliştirilmesi noktasında Kürt yönetimi ile ilişkileri geliştirme çabası içerisinde olduğu ve bunun için toplantılar yaptığı açıktır.

Süleymani'nin, Irak'ta bu diplomatik faaliyetlerini sürdürmesinde Irak'ta ki İran'a en yakın grup Kataib Hizbullah³ grubundan destek aldığı ileri sürülmüştür (Knights, 2010:12-16). Grubun başındaki Ebu Mehdi El-Mühendis'in Süleymani'nin Irak'taki sağ kolu olduğu ve Iraklı liderler ile ilişkilerin kurulmasında aracı olduğu belirtilmiştir (Strouse, 2010:1-8). Mühendis'in DEAŞ ile mücadelede Devrim Muhafızları ile Haşdi Şabi arasındaki koordinasyonu sağlayan kilit kişi olduğu düşünülmektedir (Parker, Dehghanpisheh ve Coles, 2015:1-5).

³ Kataib Hizbullah Irak'ta DEAŞ'a karşı savaşan Şii bir örgüt olduğu belirtilse de Suriye iç savaşına da Esad lehine katılmaktadır. DEAŞ tehdidinden önce savaşçı sayısının 2000 civarında, Musul operasyonu öncesinde ise 30.000 ulaştığı tahmin edilmektedir.

Mühendis'in İran'la, Irak'lı Şii milis gruplar arasındaki bu önemli rolü oynamasında onun geçmişten beri Devrim Muhafızlarıyla olan sıkı bağlantılara sahip olması Kuveyt'te bulunduğu dönemden beri (1983) İran Devrim Muhafızlarıyla birlikte çalıştığı belirtilmektedir. Irak-İran Savaşında, Bedir Tugayları komutanı El-Amri gibi oda İran tarafında Saddam Hüseyin'e karşı mücadele etmiştir. ABD'nin Irak işgaline kadar İran'da yaşamış sonrasında Irak'a dönmüş ve Irak parlamentosu üyesi olmuştur. Mühendis'in İran'a bu yakınlığı Irak'ta her zaman tartışma konusu olmuştur. Maliki'nin eski danışmanı Askari, 2006 yılında Irak ile İran arasında ilişkileri geliştirmek için düzenlenen Tahran ziyaretinde Mühendis'in Irak delegasyonu içerisinde olmasına rağmen toplantıda masanın İran delegasyonu tarafında oturduğunu söylemiştir. Mühendis'in özellikle Maliki'nin başbakanlığı döneminde İran ile Maliki arasındaki mesajlaşmada önemli rol oynadığı fakat daha önemlisi her iki isminde (Süleymani ve Mühendis) iki ülke arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin koordinasyonunu sağladığı yönündedir (Dehghanpisheh, 2014:1-7).

Bu ikilinin İran yönetiminin Irak'ı yanına çekmek için yapılması gerekenlerin organize edildiği koordinasyon toplantıları düzenlediği, Tahran tarafından Bağdat'a sağlanacak yardımlar ve ne şekilde olacağı belirlendiği ileri sürülmüştür. Yapılan işbirliği sonucunda İran'ın, Devrim Muhafızları aracılığıyla Irak'lı gruplara yardımları beş alanda belirlenmiştir.

İran'ın Haşdi Şabi'ye katılan milislerin maaş ödemelerine yardımcı olacağı finansal yardımlar, DEAS'a karşı mücadelede Irak güçlerine istihbarat desteği, hafif ve ağır silahlar yanında insanlı ve insansız uçakları içeren askeri mühimmat desteği ve bunlar için milis güçlerinin eğitilmesi içeriyordu. Bu eğitimler sadece Irak topraklarındaki eğitim merkezlerinde değil aynı zamanda İran içindeki Devrim Muhafızlarına ait eğitim merkezlerinde de yapılacaktı (Parker, Dehghanpisheh ve Coles, 2015:1-5).

Irak ordusuna yönelik eğitimlerde, Kudüs Gücüne bağlı danışmanların, ABD'nin Irak'ta kaldığı uzun yıllar boyunca öğretmediği, insansız hava araçları kullanma, sofistike iletişim ağlarının nasıl kullanılacağı veya düşman iletişiminin nasıl kesileceği gibi konularda eğitim verdiği belirtmektedir (Parker, Dehghanpisheh ve Coles, 2015:1-5).

Devrim Muhafızlarına bağlı birimler Suriye'den farklı olarak daha kısıtlı düzeyde Irak'ta çatışmalara katılmışlardır. İran'ın Irak'ta ki çatışmaya geniş çaplı bir askeri güç göndermesinin bölgede doğurabileceği tepkiler daha sınırlı bir katılımı gerektirmiştir. Kudüs Gücüne bağlı İranlı askerler ağırlıklı olarak milis güçlerinin DEAS'a yönelik operasyonların sevk ve idaresini yürüten danışman statüsünde katılmışlardır. Suriye'den farklı olarak Irak'ta ölen Devrim Muhafızları mensuplarının yüksek rütbeli komutanlar olması bunu kanıtlamaktadır. Irak'ta ne kadar Kudüs Gücü mensubu öldüğü açık kaynaklarda bulunmamakla birlikte

ölen bazı yüksek rütbeli subayların isimleri medyaya yansımıştır⁴. İran yönetimi ise sadece teknik yardım ve eğitim konusunda faaliyette bulunduğunu kabul edip ölümler hakkında resmi olarak açıklamada bulunmamaktadır (Roggio ve Weiss, 2015).

İran'ın DEAŞ ile mücadelede konusunda Irak'a önemli bir desteği vardır ve bunda Süleymani'nin önemli bir başarısı vardır. Süleymani'nin Irak'ta en etkili iki İranlıdan biri olmasına rağmen gücünün ve etkisinin sınırları da vardır (Cordesman, 2011:415-417). İran'da her ne kadar farklı fraksiyonlar Irak konusunda aynı yaklaşım içerisinde olduklarını açıklamalarına rağmen Maliki yönetiminin geleceği konusu kısa süre içerisinde İran içerisindeki farklı yaklaşımları göz önüne çıkarmıştır. Maliki'nin takip ettiği hatalı politikalar DEAŞ tehdidinin Irak'ta büyümesinde etkili olmuştur. Bu durum Maliki'nin Başbakanlığına yönelik muhalefeti arttırırken, onun üçüncü dönemde de başbakan olmasını destekleyen Süleymani'yi zor durumda bırakıyordu. Dexter Filkins, tarafından Süleymani hakkında hazırlanan bir yazıda Maliki'nin fazla tanınmayan bir politikacıyken ilk Başbakan olduğu dönemin arefesinde yıldızının parlamasında Süleymani'nin etkisi önemli olmuştur (Filkins, 2013). Maliki geçmişte İran'da bulunduğu uzun süre içerisinde Dava Partisi içinde faaliyette bulunurken Devrim Muhafızlarıyla yakın ilişkiler kurmuş Irak'a döndükten sonra İran'a yakın Iraklı grupların desteğini de arkasına almayı başararak başbakanlık yolunu açmıştı (Eisenstadt, 2015:1-7).

Maliki'nin Irak'taki farklı mezhepler ve aktörler arasındaki dengeyi göz etmeyen politikaları DEAŞ tehdidinin büyümesine ve Musul'un küçük düşürücü bir şekilde bu örgüte kaybedilmesi siyasi yönden onu zayıflatmıştı. Devrim Muhafızlarının yakın ilişkilere sahip olduğu Maliki'yi desteklemeye devam etmek istiyordu ayrıca bu durum Süleymani'nin Irak politikasının devamı için önemliydi. Maliki'nin desteklenmesi konusundaki taleplerine rağmen İran Yüksek Ulusal Güvenlik Konseyi Maliki'nin başbakanlıktan uzaklaştırılmasında nihai kararın Irak'a ait olduğunu açıklayacaktı. Görünür bu karar ülkelerin başka bir ülkenin iç işlerine karışmama ilkesine uygundu fakat bunun anlamı Maliki'nin, Tahran'daki görüş ayrılıklarına rağmen ülkenin genel çıkarları çerçevesinde gözden çıkarıldığıydı. İran'ın genel çıkarları açısından önemli olan Irak'ın bütünlüğünün korunmasıydı ve Maliki yönetimi bu konuda zaaf yaratıyordu (Eisenstadt, 2015:1-7).

5. Süleymani'ye Irak'taki Faaliyetleri Doğrultusunda Yöneltilen Eleştiriler

Süleymani'ye Irak'taki takip ettiği politikalar konusunda yöneltilen en önemli eleştiri faaliyetlerinin ne kadarından İran Dışişleri Bakanlığının haberdar olduğuydu. İran'daki çok aktörlü güç yapısı, Devrim Muhafızlarının geçmişte

⁴ Bu isimlere örnek olarak General Hamid Takavi, Albay Jasem Nuri, Albay Kemal Şirkani, Albay Sojat Alemdari Morjani verilebilir.

İran'daki hükümetinin onaylamayacağı bazı dış faaliyetlerde bulunduğu yönündeydi⁵ (Doğrusözlü, 2016:71). Irak'ta diplomatik yetenekleriyle övülen Süleymani'nin çabalarının daha çok mezhepsel çatışmaların önlenmesi yerine İran'ın potansiyel müttefiki görülen Şiilerin dahil olduğu farklı partileri birleştirme ve ülkede bir seçim koalisyonu kurmaya çalışmak olduğu belirtilmiştir. Bunu gerçekleştirmeye çabalarken de İran devletinin desteğini ve maddi yardımlarını ödül olarak kullanmıştır. Bu desteğin bir kısmı silah ve askeri eğitim olarak veriliyordu. Verilen bu ödülle ülkedeki diğer mezheplere ait kişiler üzerinde baskı ve sindirme amaçlı kullanılıyordu⁶ (Cordesman, 2011:415).

Süleymaniye yönelik bir diğer eleştiri DEAŞ ile mücadele için Iraklı milislerden oluşturulan Haşdi Şabi'nin kontrolünün İran'ın elinde olduğu ve Süleymani'nin bu grubu Irak'ta ki İran etkisini arttırmak için araç olarak kullandığı yönündeki eleştiriydi. Bu örgütün gelecekte Irak'ta, İran'da ki Devrim Muhafızlarının bir benzerini oluşturma amacı güttüğüydü. Haşdi Şabi içinde farklı birçok milis örgütü birleştiren çatı bir örgüt olmasına rağmen üst kadrolarında geçmişte Devrim Muhafızları içerisinde faaliyette bulunmuş İran'a yakın isimlerin bulunması bunu kanıtlıyordu. İran'ın, Haşdi Şabi'yi Irak iç işlerine dahil olmak ve Bağdat'ta ki yönetim üzerinde baskı kurmak için kullandığı ya çalıştığı iddia edilmekteydi. Çoğu zaman Haşdi Şabi'nin, Bağdat yönetiminin çıkarlarından çok İran yönetiminin çıkarlarını gözettiği yönünde eleştirilerle karşı karşıya kalmaktaydı.

Haşdi Şabi, İran ilişkilerinde duyulan rahatsızlıklar dört noktada yoğunlaştığı görülmekteydi. Kum-Necef rekabeti, Kasım Süleymani'nin Irak içerisinde oynadığı etkin rol, Haşdi Şabi'nin Irak ordusunun dışında artan bağımsız askeri gücü ve Irak'ın Devrim Muhafızları olma potansiyeli rahatsızlıklara neden olmaktadır. Ayrıca direkt olarak İran ile ilgili olmasa da askeri yönden Haşdi Şabi'ye destekleri örgütün DEAŞ'a yönelik operasyonlarında kurtarıcı rolünden çok yüzlerce yıllık mezhebi tarihin doğurduğu bir intikam duygusuyla hareket etmesiydi. Milislerinin sivil katliamlar yaptığı ve kurtardığı bölgelerde mezhepsel temizlik uyguladığına yönelik güçlü kanıtlar vardır.

Kum-Necef rekabetinde, Sadr'ın İran karşısında Irak ve Arap milliyetçisi tavrı bilinmekteydi fakat bir İran kökenli olmasına rağmen Sistani'nin de İran'ın bazı faaliyetlerinden rahatsızlık duyduğu belirtilmekteydi. Sistani, Irak'ta ki ABD işgalinin bitmesi ve demokratik siyasi bir yapıya geçilmesi için İran yönetimiyle işbirliğine karşı değildir. Fakat Tahran'ın siyasi öğretilerinin Necef içerisinde de taraftar bulmasına karşı çıkmıştır. Sistani'nin, Haşdi Şabi milis örgütünün kuruluş

⁵ Eski Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi dış politikasını planlarken Devrim Muhafızlarını da dış politikayı etkileyen potansiyel bir aktör olarak hesaplama zorunluluğunu hissettiğini ifade etmiştir.

⁶ Bu desteğin sonucu olarak Assaib El-Hak 2006, Kataib-i Hizbullah da 2007 yılında kurulmuştu. Bu grupların üyeleri İran Devrim muhafızları ve Lübnan Hizbullah'ı üyeleri tarafından 4 veya 6 haftalık kurslara tabi tutulup silah ve savaş eğitimi alıyorlardı.

yolunu açan direniş fetvasını yayınlayan kişi olmasına rağmen bu yapının İran Devrim Muhafızlarının Irak versiyonu olarak ortaya çıkmasına da karşı çıkmıştır (Büyükkara, 2017:42).

Sistani, Süleymani gibi İran'lı aktörlerin Haşdi Şahabi üzerindeki etkisi konusunda rahatsızlığını sonrasında sık sık dile getirmiştir. 7 Eylül 2015 tarihli Londra merkezli El Şark El Avsat gazetesine de Sistani'nin, Hamaney'e bir mektup yollayarak Süleymani'nin Irak'a yönelik müdahalelerinin kendisinin emirleri doğrultusunda mı olduğu yoksa Süleymani'nin kendi inisiyatifi dahilinde mi olduğunu sormuştur (Zimmt, 2016:3-13).

Irak'lı Şii ulema arasında yaşanan bu rahatsızlık bazı Iraklı siyasiler tarafından da paylaşılmıştır. Başbakan Abadi'nin de Sistani gibi Süleymani'nin bazı faaliyetlerinden rahatsızlık duyduğu ayrıca onun, Maliki'nin düştüğü hataya düşmeyerek Irak yönetiminin tamamen İran yörüngesinde bir yönetim algısının oluşmasını engellemeye çalışmış, Tahran ile arasına bir miktar mesafe koymak istemiştir.

Lübnan'ın Günlük Gazetesi Daily Star 12 Eylül 2015 tarihinde Irak yönetimi ile Kudüs Gücü arasında Ağustos ayı içerisinde iki defa gerginlik yaşandığını haber yapmıştır. Gazete bu gerginliklerin asıl sebebinin Irak yönetiminin İran'ın bir uydusu olarak görülmeye başlanmasından dolayı artan rahatsızlık olarak duyurmuştur. Daily Star ilk olayın Abadi tarafından güvenlik güçlerinden Bağdat havalimanlarına inen İran uçaklarının Suriye rejimine ve Iraklı Şii milis gruplara silah taşımalarını engellemek amacıyla incelenmek istenmesinden dolayı çıktığını belirtmiştir (Zimmt, 2016:3-13).

İkinci olayda Ağustos ayının ortalarında Abadi'nin, kısa süre önce eski başbakan Nuri El Maliki ve bazı üst düzey Irak'lı yetkililerin Tahran gezisi dönüşü Kasım Süleymani'nin de hazır bulunduğu bir toplantıda meydana gelmiştir. Abadi'nin Bağdat'ta artan yolsuzluk karşısı gösteriler karşısında reform önerisinde bulunmuştur. Sadr taraftarları tarafından düzenlenen bu gösterilerin sebebinin yönetimdeki yolsuzluk olarak belirtilmesine rağmen asıl nedeninin İran'ın, Irak yönetimi üzerindeki etkisidir. Süleymani'nin, Abadi'nin önerdiği reform çabalarını eleştirmesi üzerine; Abadi'nin onun söylediklerinin kendi kişisel görüşleri mi olduğu yoksa İran devletinin görüşleri mi olduğu konusunda sertçe soru sorduğu bunun üzerine Süleymani Irak Halkın Milisleri (Haşdi Şabi) danışmanı olarak söylediğini belirtmiştir. Bu cevap üzerine Abadi'nin kendisinin Irak halkının iradesi ve Necef'de ki Şii merciyetin adına konuştuğunu kararlarının tutarlı olduğunu söylemiştir. Sonrasında Süleymani'nin odadan ayrıldığı iddia edilmiştir (Zimmt, 2016:3-13).

Sistani'nin ve Abadi'nin Süleymani'ye yönelik eleştirilerinde ortak nokta faaliyetlerinin kişisel girişimler mi yoksa İran'ın politikasının bir parçası mı olduğu yönündedir. İki olayda Irak'ta ki İran faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Devrim Muhafızlarının Irak'ta ki faaliyetleri İran'ın, Irak politikasının sorgulanmasına neden olmaktadır.

Siyasi olarak yaşanan sorunların bir benzeri DEAŞ'a yönelik operasyonlarda da karşılaşılmıştır. Süleymani'ye faaliyetleri dolayısıyla DEAŞ'a yönelik mücadelede Irak yönetimi içerisinde tepkiler gelmiştir. Süleymani'nin Anbar'a bağlı Felluce kentini DEAŞ'den geri alma operasyonu sırasında Şii milis güçlerden oluşan Haşdi Şabi liderleriyle operasyon merkezinde görünmesi tepki doğurmuştur. Haşdi Şabi operasyon merkezinde Süleymani'nin görünmesine tepkilerin nedeni Irak'ın iyice İran ve Devrim Muhafızlarının kontrolü altına girdiği, Sünnilerin kalesi olarak görülen Felluce'ye yönelik operasyonu bizzat İran tarafından yönetildiği iddiasını ortaya atmıştır. DEAŞ ile mücadelenin terörle mücadeleden çok mezhepsel farklılığa bağlı bir savaşa dönüştürüldüğü eleştirileri yapılmıştır.

İran dolayısıyla artan eleştiriler üzerine Ürdün ziyaretinde bulunan Irak Dışişleri Bakanı Caferi, Süleymani'nin Irak topraklarında hükümetin bilgisi dahilinde askeri müsteşar olarak görev yaptığı açıklamasını yapmak zorunda kalmıştır. Açıklamanın yapıldığı ülke ve ortaya çıkan durum Al Abadi'nin DEAŞ karşısında oluşturmak istediği mümkün olduğunca en geniş tabanlı koalisyonu koruma amaçlı bir açıklama gibi durmaktadır.

İran iç siyasetindeki dengeler bakımından bakıldığında Süleymani'nin Irak siyasetine müdahaleleri ne oran da Ruhani ve yönetimi tarafından denetlendiğiye açık olarak bilinmemektedir. Fakat Süleymani ve ekibinin Rehberin talepleri dışına çıkmayacağı da açıktır. Rehber ve Süleymani'nin, Irak'ta ki Sünni sivillere yönelik Şii saldırılarını tasvip etmedikleri açıktır. Fakat Felluce sonrası İran destekli milis güçlerinin Sünni sivil halka yönelik katliamları yaptıklarına yönelik iddialarda vardır. Bu militanlar Süleymani'nin komutası altındaki Kudüs Gücüne bağlı birimler tarafından eğitilmekte ve donatılmaktadır.

Bir diğer eleştiri Süleymani'nin politikalarının geçmişte Lübnan'ın yaşadığı bir iç savaşın benzerine Irak'ın sürüklenmesidir. Haşdi Şabi'nin faaliyetleri Irak'ı mezhepsel bir çatışmaya götürme potansiyeli taşımaktadır. DEAŞ Irak'ta yürüttüğü savaşta İslam dünyasını mezhepsel anlamda bölen tarihi olaylara vurgu yaparak sürdürmekteydi. Benzer şekilde Haşdi Şabi'de benzer bir ton kullanmaktadır. Musul operasyonu öncesinde İslam Dünyasının başlangıçtaki en önemli felaketlerinden biri olan Kerbelâ'ya atıfta bulunarak sık sık yaşanan savaşın "yüzyılımızın kerbelası" olduğu vurgulanmıştır (Dehghanpisheh, 2014:1-7). Bu ideolojik motivasyon savaş sonrası Irak'ın bütünlüğü için tehdit olasılığı taşımaktadır. Aynı zamanda Haşdi Şabi, DEAŞ ile mücadelenin getirdiği şartlar dolayısıyla İran desteğiyle Irak ordusuna denk askeri bir güç olarak oluşmuştur.

Kanunlar, Haşdi Şabi'nin Başbakan Abadi'ye karşı sorumlu olduğunu söylüyor ise de Abadi'nin bu komuta yetkisini pratikte ne kadar uygulayabildiği konusunda şüpheler bulunmaktadır. Haşdi Şabi birimlerinin fiili idare ve komutası Abadi'nin kontrolünün dışında kalmıştır. Kontrol ağırlıklı olarak yukarıda da ifade edildiği gibi eskiden İran Devrim Muhafızlarına çalışmış Irak'lı liderlere, İran'a yakın aktörlere ve bölgesel silahlı güçlere sahip aşiret liderlerinin elinde olmuştur (Dehghanpisheh, 2014:1-7).

Bağdat'ta ki merkezi yönetimin kontrolü dışında olan bu gücün DEAŞ'ın Irak'ta yenilgiye uğratılmasından sonra durumunun ne olacağı geleceğe dönük bir sorun olarak durmaktadır. Haşdi Şabi'nin savaş sonrası silahsızlandırılması uzak bir olasılık olarak durmaktadır. Bu gücün isteyerek elindeki silahı bırakmak istemeyecektir. Bu durum ülke içerisinde siyasete yönelik tehditler oluşturmaktadır. Şimdilik Irak ordusuna bağlanmış bir güç olsa da bağımsız bir halk milis gücü olarak kurulmuş bu ordunun Irak ordusuna ne kadar entegre olabileceği de ayrı bir sorun olarak durmaktadır.

Aynı zamanda Haşdi Şabi'yi oluşturan İran destekli Kataib Hizbullah gibi gruplar sadece ülke içerisindeki tehditlerle ilgilenmemekte hemen yakın komşusu Suriye'de ki iç savaşa da müdahale etmektedirler. Bu müdahaleler Haşdi Şabi'yi çevreleyen siyasetin sadece ülke güvenliği gibi sorunlarla ilgilenmeyip İran'ın direniş cephesi siyasetine uyan bir siyasi yaklaşım içerisinde olduklarını göstermektedir.

6. Süleymani Suikasti

Bu yılın başında Irak'ta yaşanan en önemli siyasi olaylardan biri Süleymani'nin Irak'ta ki en büyük milis grubu Haşdi Şabi'nin başkan yardımcısı ve ülkedeki en önemli İran destekçisi olan Ebu Mehdi El-Mühendis ile birlikte öldürülmesiydi. Saldırı emri direkt olarak ABD başkanı tarafından verilen bir emirle gerçekleştirilirken nedeni olarak Süleymani'nin geçmişte Bağdat'ta ki ABD elçiliğine İran destekli gruplar tarafından gerçekleştirilen saldırılara onay veren yetkili olması ve gelecekte ABD diplomat ve askerlerine yönelik benzer saldırıların önlenmesi amacıyla yapıldığı açıklanmıştır.

ABD tarafından suikastın arkasındaki neden Süleymani tarafından oluşturulan tehdit olarak açıklansa da asıl nedenin ABD'nin yeniden küresel güç konumlanması planı ile yakından ilişkili olduğu ileri sürülmüştür. ABD'nin başta Çin'i sınırlandırmak olmak üzere Asya-Pasifik bölgesine odaklanmayı planladığı ve düzenlenen suikastın Irak'tan çekilmeden önce bu ülkedeki İran nüfuzunu zayıflatma çabasının bir parçası olduğu yorumlanmıştır

SONUÇ

Bu çalışmada Süleymani'nin İran dış politikası için neden önemli olduğu sorusuna Irak'ta yürüttüğü faaliyetlerle cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu şekilde bu yılın Ocak ayının başında gerçekleştirilen Süleymani suikastının, Tahran'ın yakın çevresine yönelik dış politikasını nasıl etkileyebileceği konusunda bir fikir oluşturma bileceği düşünülmüştür.

Süleymani'nin İran devrimi öncesinde başlayan siyasal macerası Irak ile yaşanan savaş ile birlikte askeri bir kariyere dönüşmüş, cephede gösterdiği başarı gelecek kariyeri için referans olmuştur. Devrim Muhafızların dış operasyon birimi olarak kabul edilen Kudüs Gücünün başına geçmesi ise kariyeri için en önemli gelişme olmuştur.

Süleymani'nin kişisel yetenekleri yanında, İran devletinin en etkili kişisi Rehber Ali Hamaney'e yakınlığı ve ülke iç siyasetinde var olan geleneksel iki aktör grubu olan muhafazakarlar ve reformcular arasındaki dengeyi takip etmesi bu görevde uzun süre kalmasında etkili olmuştur. 11 Eylül ve sonrasında uluslararası sistemde yaşanan krizler ekonomik ve politik konuların yerine güvenlik sorunlarının İran dış politikasında egemen olması Süleymani'nin dış politikada yıldızının daha da parlamasını sağlamıştır. Süleymani'nin bu dönemde dış politikada etkisi açık şekilde Irak ile ilişkilerde görülmüştür.

ABD'nin Irak işgali ve Tahran'ı da hedef tahtasına koyması ciddi bir güvenlik bulanımı yaratmıştır. Süleymani'nin takip ettiği diplomasi, kurduğu ittifaklar ve ABD'nin hataları dolayısıyla bu kriz İran açısından bir fırsata dönüşmüştür. Irak'ta ki faaliyetleri sonunda meyvesini verirken bu ülkede bulunan Amerikan askeri ve siyasi varlığından kaynaklanabilecek olası tehditlerin ortadan kalktığı görülmüştür. İran'ın bu ülkedeki varlığı devam ederken ABD'nin ise bu ülkedeki askeri varlığını neredeyse sonlandırmıştır.

Benzer bir durum Suriye'de yaşananlar içinde geçerlidir. Ortadoğu'da başlayan devrim rüzgarı bölgede reform karşıtı geleneksel yönetimleri ve diktatörleri tek tek yıkarken, 40 yıl önce bölgede halk devrimlerini savunan ve bölge halklarını başlarındaki diktatörleri devirmeye çağıran Tahranı, Suriye deki kendi halkına kimyasal silah kullanmada dahil her türlü kötülüğü yapan bir yönetimi savunan ve onun arkasındaki en önemli destekçilerinden biri haline gelmiştir. Bunun en önemli failerinden biride Süleymani'dir.

Arap Baharının İran sınırlarına yaklaştıkça Tahran'da ki yönetimin bir sonraki devrimin kurbanı olacağı korkusu kendi iç güvenliği için Suriye yönetimini ayakta kalması için desteklemeye yöneltmiştir. İran kendi rejim güvenliği için Suriye deki yönetimin korunmasını önemli görmüştür. Suriye'de reform taraftarlarının başarılı olması son otuz yılı reform taleplerini baskılamakla geçmiş İran yönetimini zor durumda bırakabilirdi. Süleymani'nin yakın çevredeki bu gelişmeleri İran'da rejim güvenliği için varoluşsal bir tehdit oluşturduğunu gördüğünü düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

Afrasiabi, Kaveh L.(2014),**"What the US Wants in Iraq"**, Iran Review, 1.07. 2014

Akbarzadeh, Shahram & Dara Conduit (2016), **Rouhani's First Two Years in Office: Opportunities and Risks in Contemporary Iran, Iran in the World President Rouhani's Foreign Policy**, Palgrave Macmillan, Newyork

Ataş, Serdar R. (2014), **İran'ın Ortadoğu'daki Kılıcı Kasım Süleymani**, El Cezire, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/iranin-ortadogudaki-kilici-kasim-suleymani>, 11.11.2014

Bozarlsan, Mahmut (2017), **Kasım Süleymani: İran'ın Ortadoğu'daki Gölgesi**, Amerikaninsesi, <https://www.amerikaninsesi.com/a/kasim-suleymani-iran-in-ortaogu-daki-golgesi/4093468.html>,31.10.2017

- Büyükkara, M.Ali (2017), "**Lübnan Tecrübesi Işığında Ayetullah Sistani ve Necef Havzasının Geleceği**", Ortadoğu Analiz, Ocak-Şubat 2017 Cilt: 9 Sayı: 78, ss.42
- <https://www.cbsnews.com/news/us-sees-new-weapon-in-iraq-iranian-efps>, 11.02.2007
- Cordesman, Anthony H. (2011), **US Strategic Competition with Iran: Competition in Iraq**, CSIS Report, ss. 415
- Dehghanpishah, Babak (2014), **Iran's Men in Baghdad**, Reuters Special Report, ss.1-7
- Doğrusözlü, Cüneyt (2017), **Arap Baharı Sürecinde İran'ın Suriye Politikası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Eisenstadt, Michael & Michael Knights & Ahmed Ali (2011), **Iran's Influence in Iraq Countering Tehran's Whole of Government Approach**, Washington Institute for Near East Policy ss. 7-13
- Eisenstadt, Michael (2015), **Iran and Iraq**, Washington Institute, Report, ss.1-7
- Filkins, Dexter (2013), **The Shadow Commander**, The New Yorker, <https://www.newyorker.com/magazine/2013/09/30/the-shadow-commander>, 30.09.2013
- Katzman, Kenneth (2010), **Iran-Iraq Relations**, CRS Report for U.S. Congress, ss.1-11
- Knights, Michael (2010), "**The Evolution of Iran's Special Groups in Iraq**", CTC Sentinel, Kasım 2010, Vol.3, Sayı 11, ss. 12-16
- Nader, Alireza (2015), **Iran's Role in Iraq, Room for Cooperation?** Rand Corporation Perspective Report , ss. 12
- Negahban, Behbod (2017), "**Who Makes Iran's Foreign Policy? The Revolutionary Guard and Factional Politics in the Formulation of Iranian Foreign Policy**", Yale Journal of International Affairs, Sayı 12, ss.9
- <http://www.nytimes.com/2007/01/31/world/middleeast/31karbala.html>, 31.01.2007
- Parker, Ned & Babak Dehghanpishah & Isabel Coles (2015), **How Iran operates in Iraq**, Reuters Special Report, ss.1-5
- Roggie, Bill (2007), **The Karbala attack and the IRGC**, Long War Journal, 26.01.2007
- Roggie, Bill & Caleb Weiss (2015), **Iranian Military Commander Killed Fighting in Ramadi**, Long War Journal, 30.05.2015

- Strouse, Thomas (2010), **“Kata’ib Hezbollah and the Intricate Web of Iranian Military Involvement in Iraq”**, Jamestown Foundation Terrorism Monitor, Vol.8, Sayı 9, ss.1-8
- Wyss, Michel D. (2016), **Iranian Proxy Warfare in Iraq and Yemen**, <https://www.ict.org.il/UserFiles/ICT-Rag-Iranian-Proxy-Wyss.pdf> ss. 21
- Zimmt, Raz (2015), **Portrait of Qasem Soleimani, commander of the Iranian Islamic Revolutionary Guards Corps' Qods Force, Instigator of Iranian Subversion and Terrorism in the Middle East and around the Globe**, The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Centre Published,ss.44
- Zimmt, Raz (2016), **Iranian Participation in the Liberation of Fallujah**, The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Centre Published, ss. 3-13.